

eleve ismeretelméletivel cseréli fel, akkor eredeti célja helyett legfeljebb csak a felhalmozott részismeretek többé-kevésbé sikerült (de mindenképpen külsődleges) rendszerezését végezheti el. Az előbbieket értelmében: 1. Radu Florian szintézis-kísérletében a klasszikus művek újraolvasása nem annyira elemzés és interpretáció, mint inkább az előfeltevések megszabta válogatás a megfelelő idézetek közül, amelyek így egyszerűen a konstrukciós keret alárendelt építőkockáivá válnak. 2. Az így létrehozott konstrukció fogalmi homogeneitása külsődleges (formális), nem tartalmi, nem a struktúra elemei közötti viszonyokból levezetett. Ez pedig a könyvet a tárgyalt problematika szempontjából tartalmilag is töredeztette vagy a másik végleten nehezen kibogozhatóvá teszi.

Igen nagy igazságtalanságot követnének el Radu Floriannal szemben, ha nem emelnénk ki napjaink marxizmusának legvitatottabb kérdéseiben elfoglalt bátor és korszerű álláspontját. (A filozófia és politika, filozófiai és tudomány, marxizmus és szociológia, marxizmus és humanizmus kérdéseiben vallott nézeteit.)

Radu Florian könyve kortárs filozófiánk elméletileg igen termékeny kísérlete. Mint ilyen, eredményeiben és korlátaiban egyaránt tanulságos. Továbbgondolása ezért valóban kritikai meghaladását jelenti. A radikális gondolat csak úgy vívhatja ki önállóságát, ha elszakad attól, aminek meghaladását célul tűzte ki maga elé. Lehetőségként Radu Florian könyve ezt az utat nyitja meg.

Bálintfi Ottó

Ember és egészség

A kiadói tevékenységben mindig jelentős esemény egy-egy alapvető kézikönyv, lexikon (vagy akár kislexikon, mint esetünkben) megjelenése. Érthető örömmel fogadtuk tehát a *Kriterion Kézikönyvek* sorozat immár harmadik kötetét, amelynek címe — *Ember és egészség** — már magában is felhívja a figyelmet a hasznos sorozat legfrissebb kötetének újdonságára. Ilyen jellegű munka a hazai kiadók gondozásában már legalább egy-két évtized óta nem jelent meg, valóban hézagpótló szerepre vállalkoztak tehát a szerzők, akik igen helyes célt tűztek maguk elé: az emberi testtel s az egészséggel, illetve a betegségekkel összefüggő fogalmak tisztázását. Az új kézikönyv „főszereplője” tehát maga az ember; az ember, aki az évezredek folyamán korszakalkotó felfedezéseket tett, megváltoztatta a Föld arculatát, átalakította a természetet, kijutott a világűrbe — s jóllehet a megismerésért vívott küzdelemben sok mindent sikerült tisztáznia, önmaga megismerésében mégis még bőven van tenni valója.

A szerzők — Dr. Kiss Zoltán egyetemi lektor, Dr. Holicska Dezső gyakorló főorvos és Dr. Vitályos András főorvos, nyugalmazott egyetemi tanár — az emberre és egészségére vonatkozó tudományos ismeretek népszerűsítésében (a kézikönyv ugyanis a nagyközönségnek szól)

nem lépnek fel a teljesség igényével. A mintegy 1200 címszó keretében bemutatni az embert nemcsak anatómiai és élet-tani szempontból, hanem biofizikai, biokémiai, genetikai, sőt pszichológiai aspektusaiban is, túl merész vállalkozás lett volna. A szerzők egyik legnagyobb érdeme éppen a jól megfontolt és a korszerű igényeket szem előtt tartó szelektálás. A kötetben a szigorú szelektálás következtében általában olyan címszavak kaptak helyet, amelyek alapos tájékoztatást nyújtanak a nagyközönségnek az őt érdeklő legfontosabb kérdésekről. A leghasznosabb ez a kézikönyv, a recenszens megítélése szerint, a tanulóifjúság számára: értékes segédeszköz, amely röviden és érthetően tárja eléjük azt a szükséges ismeretanyagot, amelyre a kevés számú egészségtan-órán csak igen részlegesen tesznek szert.

A címszavak gazdag tárházában lapozgató olvasó az egyes „kiugrott” fogalmak mellett megtalálja mindazt a tényanyagot, amit az orvostudományban kevésbé jártasnak tudnia „illik” és kell, s eligazítást nyer arra vonatkozóan, hogy bizonyos panaszokkal milyen orvoshoz forduljon. A kézikönyv több helyen figyelmeztet az öngyógyítási próbálkozások veszélyességére (ez jelentős erénye, hiszen sok ember épp azért vásárol ilyen jellegű könyvet, hogy panaszaival ne forduljon orvoshoz), s ugyanakkor kulturális-nevelő szerepet is betölt: megmagyarázza azokat az orvosi fogalmakat, amelyekkel korunk embere nap mint nap

* Dr. Kiss Zoltán—Dr. Holicska Dezső—Dr. Vitályos András: *Ember és egészség*. Kislexikon. *Kriterion* Könyvkiadó. Bukarest, 1974.

találkozik, és megkönnyíti, illetve lehetővé teszi számára egyes orvosi diagnózisok, javallatok megértését. A címszavak nemcsak a betegségekről tájékoztatnak, hanem a csecsemőgondozásban, az elsősegélynyújtásban (baleset, égés, áramütés stb. esetén) szűkséges tennivalókról is.

A könyv sikerrel oldotta meg a szerzőknek az előszóban hangoztatott célkitűzését: *bemutatni az embert önmagának a természettudományok tükrében*. A mai ember általános műveltségéhez szorosan hozzátartozik az ideológiai, szakmai-műszaki és esztétikai ismeretek mellett a természettudományi tájékozottság is — és orvostudományi vonatkozásban ehhez segít hozzá a kislexikon. Az *agy* címszónál például a szerzők nemcsak a legfontosabb bonctani és fiziológiai alapfogalmakat tisztázzák, hanem utalnak az agytevékenységre is, s az ezzel foglalkozó széles körű és sok szempontú modern kutatásokra. Az *antibiotikum* címszó magyarázatából pedig az is kiténik, hogy a hazai gyógyszeripar e gyógyszerrek minden fontosabb változatát gyártja — amit megint csak a kislexikon általánosabb ismeretközlő-nevelő szerepére idézünk példaképpen.

A kislexikon gyakorlati értékét és használhatóságát emeli a címszavak kettős, magyar—román megnevezése és viszszaulató román—magyar szótára. Ez segítséget nyújt a szakkifejezések helyes magyar használatához, s ugyanakkor a magyar anyanyelvűek számára megkönnyíti egyes, a mindennapi beszédben ritkán előforduló kifejezések román megfelelőjének pontos megismerését és alkalmazását.

Külön kell szólnunk a gazdag rajz- és fényképmellékletekről, amelyek hatékonyan hozzájárulnak a címszavakhoz fűzött magyarázatok megértéséhez és szemléletes áttekinthetéséhez. A kitűnő rajzok mindegyikéhez külön-külön is tömör eligazító szöveg kapcsolódik. A rajzok közül nem egy igen újszerű és rendkívül „sugallatos” (például az agyidegek és az általuk beidegzett szervek ábrá-

zolása, az Rh-immunizáció és következményei stb.).

Öröndetes tény az is, hogy az olvasó a kötetben részletes magyarázatot talál számos olyan új fogalomról, amelyeket szinte naponta hall vagy olvas a rádióban, televízióban, különféle lapokban (például: *frontbetegségek, szervátültetés, úrbológia* stb.). Egyébként azonban éppen ez a kislexikonnak — hogy úgy mondjuk — a legvitathatóbb része: megítélésünk szerint több ilyen címszó is helyet kaphatott volna (esetleg az olyan, amúgy sem szorosan a tárgykörhöz tartozó fogalmak rovására, mint például az *őseMBER*). Éppen ezért egy újabb kiadás lehetőségére gondolva javasoljuk, hogy „a jelenkor rákfenéje”-ként emlegetett környezetszennyeződésről és ennek ártalmairól, valamint néhány más új fogalomról (biometria, bionika, biomechanika, bionómia, exopathológia stb.) is találjon a könyvben tájékoztatást az olvasó. Hangsúlyozni kívánjuk, hogy különösen a környezet-szennyeződési kérdések taglalása volna rendkívül fontos mind egészségügyi, mind pedig társadalmi vonatkozásban, s egy ilyen nagy hatású munkának is elő kell segítenie azt a megalapozott törekvést, amely országos és világviszonylatban egyaránt a tiszta levegőért, a tiszta vízért, a tiszta talajért küzd.

Összességében nézve a *Kriterion Kézikönyvek* harmadik kötetét, elismerően kell szólnunk a kiadóról, amely ezúttal is igazolta, hogy a reá bízott feladat tudatában körültekintően teljesíti sokrétű hivatását: olyan könyveket juttat olvasói kezébe, amelyek méltán számíthatnak érdeklődésre. Ugyancsak dicséret illeti a kiadót s a könyvterjesztő szervezetet a más kiadványokhoz képest magasnak tűnő, de valójában igen reális példányszám megállapításáért is (közel 18 000) — hiszen egy ilyen kislexikonnak ott kell állnia minden családi könyvespolcon. És ebből az igényből, mely egyúttal lehetőség is, bőven futja legalább egy második kiadásra.

Veress Éva